

פתרון הבחינה

בספרות

חורף תשפ"ה, 2025, שאלון: 8281

מוגש ע"י אורן איזנברג, מורה לספרות בבית הספר לבגרות של יואל גבע

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.
3. כל התשובות מנוסחות בראשי פרקים.

פרק ראשון – הסיפור הקצר

נבחנים שבחרו בפרק זה, נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 1-3:

שאלה מספר 1

מדירה לדירה / עגנון

- גיבור הסיפור "מדירה לדירה" הוא דמות מורכבת משום שהוא דמות שמתפתחת ומשתנה מקצה לקצה ומשום שהסיפור נותן ביטוי רב לרגשות ולמחשבות שלו.
- במרכז הסיפור ניצב קונפליקט פנימי של הגיבור – הבחירה בבדידות ובחיים ללא קשר אל מול הבחירה בחיים הכוללים קשר אנושי. לאורך הסיפור בורח הגיבור מקשר זה, אבל במהלכו הוא עובר תהליך נפשי, ובנקודת ההתפכחות הוא בוחר לחזור לתינוק ובוחר בקשר אנושי ובחיים שונים מכפי שחי עד כה.

- זהו סיפור שבו מעוצב תהליך פסיכולוגי של התפכחות ושל הבנה עמוקים, סיפור על הצורך של אדם בקשר אנושי. הגיבור הופך מאדם אנוכי המרוכז בצרכיו בלבד, לאדם שזקוק לקשר אנושי.

חייה האישיים של הדמות ותיאורה מעלים תובנות על חיי האדם – על הצורך בקשר של אדם באדם אחר.

- כאשר המספר פוגש את התינוק המוזנח (בובי) הוא עובר תהליך שבו הוא מבין כמה הוא זקוק לקשר עם בני אדם. כשהוא עובר למקום שנראה כמו גן עדן הוא מרגיש געגועים לתינוק ומבין שרצונו האמיתי הוא לחזור אליו. הוא חוזר לתינוק, מרגיע אותו ומחבק אותו. בזכות הקשר עם התינוק, הממלא את עולמו הרגשי, מחלים המספר מהבדידות.
- גיבור הסיפור, החולה כמצב של קבע, מבקש שוב ושוב לשנות את מקום מגוריו כדי להיטיב את מצבו. תוך כדי הסיפור ומפגשיו עם התינוק, מתברר לו ולקוראים כי הוא זקוק לשינוי פנימי ולא חיצוני – הוא זקוק לקשר אנושי ממש כפי שהתינוק זקוק לו. הקשר עם התינוק מביא לו שלוה ומנוחה, שלצורך השגתן הוא מוותר על דירה נאה ומרווחת לטובת חדר עלוב ברחוב סואן, ובלבד שיהיה קרוב לתינוק.
- הגיבור הוא דמות מורכבת משום שהוא עובר שינוי משמעותי והופך מאדם אנוכי המרוכז בצרכיו בלבד לאדם שזקוק לקשר אנושי ומבין כי גאולתו תתאפשר רק באמצעות קשר עם הזולת. בכך מעצב הסיפור אמירה לפיה משמעות החיים היא להיות בקשר אנושי, כלומר במקום שבו אדם נפתח אל הזולת הנזקק לו, גם אם המקום לכאורה נראה הגרוע ביותר. כך הוא ניצל מבדידות, משיממון וממוות נפשי.
- האמצעי הספרותי המרכזי המבטא את מורכבות הדמות ואת התהליך שעובר המספר הוא מוטיב הדירה. בירושלים הוא חולה במחלה פיזית – הוא תשוש, פצעים בשפתיו, משתעל וכו' (אולם בקריאה קפדנית ניכר שמחלתו האמיתית היא הבדידות שהוא מצוי בה).
- בהמשך התהליך הגיבור מגיע לדירה בתל אביב שמתוארת כקטנה, צפופה ובלתי נסבלת. חיו הופכים לגיהנום והוא סובל מאוד. לאחר מספר ימים מגיעה צרה חדשה – לבעלי הדירה היה תינוק חלש וחולני שאמו הזניחה אותו, שהיה יושב כל היום על אסקופת הבית, בוכה ומבקש מהגיבור שירים וכן שינענע אותו. בלילה הוא היה בוכה ומלחיץ אותו ומפריע לו לישון. התינוק מדגיש את הקושי של הגיבור לקיים קשר אנושי ואת התהליך שהוא יעבור בניסיון להחלים ממחלתו עד שיצליח ליצור קשר עם התינוק.
- לאחר ימים לא קלים בדירה בתל אביב, מחליט הגיבור לעבור לדירת הזקן. דירת הזקן היא מקום חלומי הקרוב לטבעו דשא ובריכת דגים. זהו מקום פסטורלי ונראה לו שמצא את הדירה המושלמת בשבילו. הגיבור חוזר לדירה בתל אביב, אוסף את חפציו והוא מלא התרגשות מהמעבר לדירה החדשה.
- בהגעה לדירת הזקן חלה נקודת המפנה בתהליך שהגיבור עובר – הוא מבחין שאין תינוק על אסקופת הבית (האסקופה נקייה וצחה, כאנלוגיה ניגודית לאסקופה בתל אביב), וכאן מתחוללת ההתפכחות בתהליך שהגיבור עובר: הוא מחליט לחזור במפתיע לדירה בתל אביב. הוא פוגש את התינוק ומחבק אותו כמו שלא חיבק בעבר.

- נקודה זו מבטאת את משמעות הסיפור ואת מורכבות הדמות – למרות שדירת הזקן מושלמת, מה שבאמת היה חסר לו הוא הקשר האנושי והחום של התינוק בובי. כעת רעש האוטובוסים כבר לא מפריע לו, הלכלוך לא מפריע לו. הוא מחבק את התינוק ורק רוצה לשמוע את קולו. זהו רגע השיא שבו המספר מבין ומרגיש כמה הוא זקוק לקשר זה.
- לאורך הסיפור תיאור הדמות מעלה תובנות על חיי האדם בכלל – על הבריחה מקשר, על ההזדקקות לו, על מודעות עצמית ועל היכולת להשתנות ולקבל קשר כחלק מהותי מהחיים עצמם. התהליך המרגש שעובר הגיבור משקף תהליכי נפש בחיי האדם, תהליכי שינוי והתפכחות, תהליכי הזדקקות של אדם לאדם.**

שאלה מספר 2

יגון / צ'נוב

- בסיפור "יגון" באה לידי ביטוי ביקורת חברתית קשה: אטימות הסובבים את יונה לסבלו, וחוסר היכולת שלהם להקשיב לסבלו וליגונו, משקפים חברה אטומה וקרת לב. פגיעה זו באה לידי ביטוי ביחס של הסביבה לדמותו האומללה של יונה, דמות שאיבדה את היקר לה מכל ולא מצליחה למצוא אפילו מעט נחמה אצל הסובבים אותה. קריאת הסיפור מחדדת את מצבו של הגיבור ואת האטימות החברתית, ואף מעוררת רצון למעורבות יותר גדולה ולשינוי.
- במרכז הסיפור "יגון" עומדת סוגיה רגשית-חברתית. הסיפור מתאר את המצוקה הקשה של יונה בעקבות מות בנו ודרך סוגיה זו, דרך המצוקה והיגון, הסיפור מעצב ביקורת נוקבת על חברה שבה מתרחשת פגיעה של בני אדם באדם אחר, חברה שאינה מקשיבה לאדם במצוקה, חברה קרה שבה לאדם לא אכפת מזולתו. הסיפור משקף לקורא את אופייה הקר של החברה – בשעת קושי אין באמת אדם שאכפת לו. החברה שמתוארת בסיפור מנוכרת ולא אנושית, והיא בבחינת "אדם לאדם זאב".
- כדי לאפיין את דמותו של יונה, נוקט הסיפור בדרך הבוחנת את יחסיה עם הזולת:** הקצין שלא מצליח להביע חמלה למצבו של יונה ומתעלם על ידי עצימת העיניים; שלושת הצעירים שמקללים, מזלזלים ביונה, צוחקים עליו ומשפילים אותו; שוער הבית שמסלק אותו; ועגלון אחר שנרדם באמצע הסיפור ולא מקשיב לו. כל אלו מעוררים בנו אמפתיה ליונה ורצון "לעזור לו".
- גם הדיאלוג עם הסוסה (שהוא יותר מונוולוג כמובן, ולמעשה **מחשבות והרהורים**) מעצב את המצוקה של יונה ואת הביקורת. סיום הסיפור הוא השיא הרגשי כי בסיום זה שופך העגלון את ליבו בפני סוסתו ומספר לה על מות בנו. הדבר חושף את אטימות הלב של בני האדם, המסרבים להקשיב לו כשהוא מנסה לשתף אותם בטרגדיה שפקדה אותו.
- גם עולמה הפנימי של הדמות המרכזית מאפשר ללמוד עליה ועל מצבה. המספר מבטא זאת לאורך הסיפור** בכך שהוא מעיר הערות שמדגישות את הביקורת החברתית. כך למשל, כאשר יונה מוריד את שלושת הצעירים, מתפלא המספר – "האין בין כל אלפי האנשים הללו אחד שיקשיב לו?" זו שאלה רטורית ששואל המספר, ותפקידה להבליט את הבעיה החברתית.

גם המטאפורה שבה משתמש המספר לתיאור יגונו של יונה מבליטה את הבעיה הזו: מתואר החזה של יונה, שאם היה נפתח והיגון היה נשפך החוצה, הוא היה מציף את כל העולם כולו.

- האדישות החברתית כלפי הדמות והביקורת מקבלות ביטוי גם בעזרת מוטיב העיניים **ותיאורי המקום והסביבה** (מזג האוויר המטאפורי).
- הסיפור מבטא עמדה פסימית וקשה אך גם אופטימית עם מעט תקווה. החברה הקרה מתגלה בשיא אכזריותה משום שלא ניתן למצוא בחברה אדם אחד שאכפת לו. בהיעדר כל אדם נותרה ליונה אפשרות אחת בלבד: דיבור עם בעל חיים. סיוס סגור זה הוא אכזרי ואיום, שכן היחידה שמקשיבה לו היא הסוסה, שמגלה אנושיות גדולה יותר מכל בני האדם.

פרק שני – דרמה

נבחנים שבחרו בפרק זה, נדרשו לענות על אחת מהשאלות 4-9:

שאלה מספר 9

בית בובות / איבסן

- המאבק במחזה הוא בין דמותה של נורה לבין דמותו של קרוגסטאד (בתחילה) ובין הלמר בעלה (בהמשך). אבל המאבק האמיתי הוא מאבק של נורה מול הכוחות המאיימים לפרק את התא המשפחתי, ומול התפיסה הפטריארכלית המביאה אותה בסופו של דבר לשינוי תודעתי עצום.
- הכוחות המאיימים למוטט את נפשה של נורה ואת התא המשפחתי שאותו היא מקפידה לקיים הם תפיסות חברתיות פטריארכליות (המיוצגות במחזה על ידי דמויות הגברים שאיתם נורה נמצאת במאבק) הגורסות עליונות גברית ונחיתות נשית. תפיסות אלו מקבלות ביטוי במחזה ככוחות עזים המפרקים לבסוף את התא המשפחתי, ומובילים את גיבורת המחזה לתהליך עצום של שינוי והתפכחות, תוך ניסוח האשמה חברתית חריפה ומסרים פמיניסטיים.
- נורה, גיבורת המחזה "בית בובות", קוראת בהתנהלותה תיגר על תפיסות פטריארכליות (כאמור – המיוצגות על ידי הגברים איתם נורה במאבק) ההופכות נשים לחפצים, לאובייקטים. נורה מורדת במוסכמות כשהיא מסרבת להמשיך לתפקד כחפץ, כבובה משעשעת וחיננית. בסיוס המחזה נורה מגדירה את עצמה כסובייקט בעל דעות, עמדות והשקפות משל עצמו, ונוטשת את בית בעלה שהיה לה כבית בובות.
- המחזה מתמקד בדמותה של נורה, העוברת שינוי תודעתי לאורך המחזה בכל הנוגע למיקומה במשפחה, בזוגיות ובחברה, עד הסוף המפתיע שבו היא טורקת את הדלת על ביתה, משפחתה וחייה. טריקת דלת זו היא קריאת תיגר על העולם הישן ועל המשפחה הפטריארכלית, והיא שהופכת את המחזה לפמיניסטי במיוחד. נורה מוצאת את זהותה כאישה עצמאית המוצאת את קולה, מגיעה למודעות מגדרית ועוזבת את בעלה!

- בתחילתו של המחזה נורה מוצגת כאישה מפונקת וכנועה, המצייתת לכל מה שבעלה דורש ממנה. נראה שהיא ה"בובה" שלו – הוא מכנה אותה בכינויים ילדותיים, היא מתלהבת מכסף ומחביאה עוגיות שאותן היא אוכלת בניגוד לרצונו.
- במהלך המחזה מתגלה כי יש באופייה גם קווים מרדניים והיא אינה נוהגת כ"אישה בורגנית טובה". למעשה, היא חרגה בעבר מהמקובל ולקחה הלוואה (ואף זייפה חתימה!) למען בריאותו של בעלה. בשלב מסוים מגיע קרוגסטאד ומערער את קיומה. במובן מסוים הוא מהווה כוח המאיים למוטט את נפשה ומשפחתה.
- בסיום, בעקבות איומי קרוגסטאד, נחשף פרצופו האמיתי של בעלה והוא עצמו הופך ל"כוח" המאיים למוטט את נפשה של נורה ואת התא המשפחתי. הוא שתלטן המעוניין בבובה צייתנית.
- נורה אינה מעוניינת להמשיך לחיות בשקר, בוחרת לעזוב את משפחתה ולפרק את התא המשפחתי כדי לממש את עצמה ולחיות חיים אותנטיים – היא פועלת לשיפור חייה ולהגשמת זהותה המגדרית ולביטול זהותה כ"בובה" של בעלה.
- **הדיאלוגים השונים, האנלוגיות המורכבות ואביזרי הבמה משקפים מאבק זה וכוחות אלו לאורך המחזה.** כך למשל, בפתחה עולה נורה על בימת המחזה כאישה צייתנית הנכנעת לתכתיבים של בעלה, וכאישה המפנימה את נחיתותה (הכינויים שבהם הוא מכנה אותה, מוטיב הכסף). בסיום, נוכח תגובת הלמר למכתבי הגילוי, רואה נורה את מערכת היחסים ביניהם מזווית אחרת. היא יוזמת שיחה ומנסחת תובנות ועמדה מוסרית ברורה. נורה מגיעה למודעות מגדרית ומכריעה – "אני מאמינה שלפני הכול ומעל לכול אני יצור אנושי, ממש כמוך", "אני חייבת להיות עצמאית לגמרי ולעמוד על הרגליים שלי לבד", "אני מאמינה שלפני הכל ומעל הכל אני יצור אנושי". הכוחות שאיימו למוטט את נפשה הובילו אותה למציאת קולה ועצמאותה, ובמקביל לפירוק התא המשפחתי.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

נבחנים שבחרו בפרק זה, נדרשו לענות על אחת מהשאלות 10-12:

שאלה מספר 11

מאחורי הגדר / ביאליק

- **הנובלה "מאחורי הגדר" היא יצירה המתארת את דמותו של נח, גיבור הנובלה, וחושפת את תהליך ההתבגרות שהוא עובר.** נח, גיבור הסיפור, עובר משלב הילדות אל שלב הבגרות והופך לאדם חברתי בוגר בתוך החברה היהודית. זהו סיפור התבגרות המתאר את תהליך התבגרותו

של נח, נער ההופך לחלק מהחברה היהודית. ההערכה לנח עולה מתוך תיאור עולמו הנפשי והתהליך שהוא עובר.

- נח אינו עובר תהליך התבגרות שגרתי של נער תמים הלומד איך להשתלב בחברה שלו: בילדותו הוא דווקא מורד בחברה היהודית ורק בסוף הסיפור הוא הופך לאדם חברתי ממוסד ותרבותי. לאורך הסיפור נדמה שהוא חי על פי רגשותיו ועל פי טבעו, ורק בסוף הסיפור הוא "לומד" איך צריך לחיות בחברה היהודית, לדכא את רגשותיו, את אהבתו ואת כללי הלב. דמותו משקפת תהליך התבגרות אותנטי יותר, אנושי יותר ואוניברסלי. לאורך הסיפור נוצרת הזדהות עם כאבו ועם המרד שלו, לרבות המחיר שהוא משלם.
- בסיום הנובלה דמותו גם מעוררת דחייה מסוימת, דחייה שהופכת לאמביוולנטית כאשר הקורא מבין שנה הוא למעשה קורבן של החברה שסביבו. כלומר, במקביל לתהליך ההתבגרות מתרחש תהליך נוסף, מרכזי לא פחות – תהליך שבו הופך נח מנער תמים, משוחרר וטוב למבוגר "חיייתי". זהו תהליך נפשי שלילי שבו הפיכה למבוגר היא הפיכה למעין חיה המחופשת לאדם תרבותי.
- דמותו של נוח מעוצבת ומתוארת לאורך הנובלה באמצעות התנהגותו ובאמצעות היחסים בינו ובין מארינקא. בתחילת הנובלה נח מתואר כילד תמים. לאורך פרקים ג' וד' הוא משתעשע, צוחק, מקפץ ומזמין את מארינקא לזרוע איתו זרעים. הוא שובב – זורק למארינקא מאכלים מעבר לגדר, מתעקש לראות את סוס הפוני שלה, והכל בתמימות ובלא חשש או פחד. בין השניים מתפתחת חברות ובהמשך -- גם אהבה עמוקה.
- דמותו ממשיכה להתפתח ולהתבגר גם בתהליך החינוך שהוא עובר, תהליך שנתקל בקשיים רבים. נח מורד בכל אחד מהמורים שלו בחדר, אבל בכל פעם אפשר לראות שמהו משתנה בו, החופש שלו הולך ופוחת, משהו בו מתבגר.
- כך למשל, אצל המלמד השני מתחולל אירוע משמעותי בעולמו הנפשי: הוא מצטרף לגויים ונלחם ביהודים המתרחצים בנהר. באופן סמלי אפשר לראות ב"מלחמה" הזו סוג של מלחמה ביהדות וחוסר רצון להתבגר לתוכה. זהו מאבק המסתיים בשינוי – הוא מרגיש רגשות אשם. למרות הניצחון על היהודים הוא חש שניצחו אותו והוא עצוב "כאבלי". הוא מרגיש "כאילו הוא המנוצח" (פרק ז').
- שינוי נוסף בעולמו הנפשי של נח מתרחש נוכח חוויה נוספת שמשפיעה עליו מאוד: אחרי המלחמה בין ילדי הגויים הרוסים (בהובלת נח) לבין ילדי בית המדרש, חש נח מובס ועלוב: "כל הערב ישן בין השקצים כאבל בין חתנים וכאילו הוא המנוצח". נח מבין מהו המחיר האישי, המשפחתי והחברתי שישלם עבור הנהגת הילדים הרוסים מול היהודים, ובכך מעורר הזדהות רבה.
- דוגמא נוספת לתיאור דמותו מתרחשת לקראת הסיום, בפרק ט', כשהוא מגיע לגיל 18. הוא שוכב בגן מחוץ לשכונה ואורב למארינקא. הוא יודע שהיא חוזרת משם הביתה מהעבודה. לפתע הוא מרגיש עצב בליבו – הוא נזכר שכמה מטרים ממנו עומד בבית המדרש אבא שלו בבגדי השבת, ובשל כך הוא מכנה את עצמו פושע ישראל שאורב ל"שיקסעי" (כינוי לגויה). הוא כבר מזדהה עם אבא שלו, מרגיש שהוא עושה מעשה אסור ולא מכנה אותה בשמה!

- בסיום הסיפור הוא נוטש את מארינקא ואת התינוק שלו למען נישואים יהודיים.
- **גם מוטיב הפירות מעצב את עולמו הנפשי של נח** : הוא מעצב באופן מטאפורי את תהליך ההתבגרות השלילי שעובר הגיבור.
- **לאורך הנובלה נוח נאבק בחברה היהודית** – דבר המעורר הערכה גדולה – ומתעקש לחיות על פי רגשותיו. למרות הסיוס, שבו מתברר שנוח נכנע לתכתיבי החברה, הוא מעורר הערכה מיוחדת על מאבק זה. מתוך תיאור דמותו עולה ביקורת קשה על החברה היהודית שהובילה אותו להיות בוגר שמוותר על רגשותיו, נוטש את מארינקא עם תינוקם המשותף ו"הופך" ליהודי בוגר בחברתו. מאבקו מעורר ההערכה נכשל.

פרק רביעי – שירה

נבחנים שבחרו בפרק זה, נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 13-40 :

שאלה מספר 16

לא זכיתי באור מן ההפקר / ביאליק

- השיר הוא שיר ארס־פואטי המתאר את תהליך יצירת השיר. האור והניצוץ המתוארים בשיר הם מטאפורה לשירים, לכתובת השירה, והניצוץ הופך ל"חרוזי" – לשיר. **בשיר זה טענת המרכזית של המושרר קשורה לתהליך היווצרותו של השיר. ביאליק מתאר "איך שיר נולד" ואת תהליך כתיבת השירים כמשורר וכאומן. הבתים הראשונים מתמקדים במקוריות היצירה וסוף השיר מתמקד בטענה נוספת – במעבר השיר אל הקוראים. לאורך השיר מעוצב הדימוי העצמי של המשורר כאומן מקורי, העובד קשה מאוד בתהליך היצירה, בזמן שצרותיו מכות בו והוא זקוק לקהל.**
- בבית הראשון מנסה להוכיח המשורר כי שירתו היא מקורית: הוא לא זכה בה מן ההפקר והוא לא ירש אותה מאביו. השירה היא גם תוצאה של עבודה קשה – עבודה קשה כמו חציבה בסלע (דוגמא לפעלים – "נקרתיו", "חצבתיו").
- בהמשך המשורר מדגיש כי השירה היא מקורית שלו. הניצוץ נמצא בסלע הלב, הוא קטן אך כולו של המשורר. הוא לא שאל אותו מאף אחד, לא גנב אותו, אלא הוא ממנו ומתוכו!
- הבית השלישי מתאר את תהליך יצירת השיר. בשלב הראשון פטיש הצרות מכה על הלב ומפוצץ אותו (דוגמא נוספת – "יתפוצץ"). בשלב השני, אחרי שהפטיש מכה בלב, ניתז הניצוץ ועובר אל עין המשורר. בשלב השלישי – מהעין הוא הופך לחרוזים, לשירים.
- בבית הרביעי מתואר השלב הרביעי – השיר עובר לקהל. הניצוץ, בצורת שיר, עף אל לב הקוראים (פועל נוסף – "יתמלט"). הקוראים מתלהבים מהשירה – ליבם "בוער" מהתלהבות. האש הזו בליבם, שהוצתה על ידי המשורר ושירתו, היא זו שמעלימה את השיר, "שורפת" אותו.
- **השיר מסתיים בטענה נוספת כלפי הקורא שבו השיר נעלם** – המשורר מאבד את חשיבותו ומשמעותו. המשורר משלם את המחיר של העלמות השיר "בחלבו ובדמו". המילים "חלבי"

- ו"דמי" מקושרות להקרבת קורבן במקרא, כך שהדבר מדגיש את התחושה של המשורר כקורבן של קוראיו! המשורר הוא קורבן לבערה שהוא מצית בלב קוראיו.
- היחס של האומן אל תהליך יצירתו הוא יחס אמביוולנטי (דו־ערכי). הוא סובל מתהליך הכתיבה אבל לא יכול בלעדיה ובלי הקוראים שלו. מצד אחד, רק בליבם הופך הניצוץ שבליבו לבערה גדולה, ומצד שני הבערה הזו "שורפת" אותו.
- כדרכי עיצוב משתמש השיר בצירי לשון עשירים: אור וניצוץ כמטאפורה לשירה, צור הלב כמטאפורה לעבודה קשה – הוצאת השיר כחציבה בלב ופטיש צרותי כמטאפורה לצרות המכות את הלב.
- דרך עיצוב נוספת היא הארמז המקראי. המטאפורה "פטיש צרותי" המפוצץ את הלב מזכירה ביטוי מספר ירמיהו. הנביא ירמיהו כועס על נביאי השקר שמעמידים פני נביאים. דבריו, הוא אומר, בכוחם לפוצץ סלע – "כפטיש יפוצץ סלע". משפט זה מדגיש את תפיסתו של המשורר כאומן שדבריו חזקים כדברי נביא – יכולים לפוצץ סלע.
- גם מוטיב הלב ומוטיב האור מארגנים את חלקי השיר ואת "עלילת" השיר, ומעצבים בכך את הדימוי העצמי של המשורר כאומן.

שאלה מספר 21

שירים לאילאל / טשרניחובסקי

- השיר "אני אתן לה" הוא שיר אהבה מסתורי המשתמש במטאפורה של "ים" כדי לתאר את אהבתו של הדובר לאהובתו.
- בסוף השיר מבין הקורא כי הים איננו אלא עיניי האהובה עצמה, וקריאה חוזרת של השיר מסבירה דברים שלא היו ברורים בקריאתו הראשונה.
- זהו שיר על אהבה גדולה של אדם למישהי, אדם המצהיר שהוא מקדיש לה את כל שיריו, שליבו רועד אליה ושחייו תלויים בה!
- הדובר בשיר מקדיש את שיריו לאהובתו. הוא טוען שהוא ייתן לה את שיריו ומציג אותם כשירים של ים. בשלב זה של השיר לא ממש ברורה מה כוונתו בביטוי "שירים של ים" ונראה לקורא שמדובר במטאפורה רומנטית שמדגישה את האהבה. רק בסוף השיר יבין הקורא כי המטאפורה הזו לים היא האהובה עצמה ועיניה של האהובה הם "שני ימים".
- הדובר מדגיש את המסתורין שבאהבה ובאהובה וטוען ששמה של האהובה לא ייזכר באותם שירים. אולי כי אין זו אהובה ספציפית ואולי כי הוא לא רוצה לחשוף את אהובתו. אווירת המסתורין תישאר עד לסוף השיר.
- בבית השני ממשיך הדובר את מטאפורת "שירים של ים" ומפרק אותה – הוא מקדיש: שיר לגל, שיר לחול, שיר לשחף, שיר לענף. בשלב זה של השיר לא ברורים חלקי המטאפורה, אולם בסיום, כשנבין שזוהי מטאפורה לאהובה עצמה, נוכל להבין כי הגל, החול, השחף והעננה הם המשכה של האהובה. כרגע, כדברי השיר, "אין פותר לאן" – אי אפשר להבין את המסתורין.

- הביטוי "אין פותר" לקוח מספר בראשית (פרק מ"א פסוק 8) – פרעה חולם חלום (על שבע פרות שמנות ושבע פרות רזות שעולות מן היאור, כאשר הרזות אוכלות את השמנות וכו'). הוא מכנס את כל החכמים שהיו במצרים ואף אחד לא מצליח לפתור את תעלומת חלום המלך. הביטוי רק מדגיש כמה התעלומה גדולה (אף חכם לא הצליח לפתור אותה) אולם בסוף היא תיפתר (יוסף יצליח).
- בבית השלישי מתרחשת תפנית במילה "אולם" – את השירים הקטנים הללו הוא מקדיש רק לה (אך=רק). הוא כותב לה אותם:
 - כשנימי ליבו אליה רועדים וליבו "נגמר" (=יכלה),
 - כשהוא "מטלטל" בדרך – בדרך החיים, מים ועד ים, מהצפון ועד הדרום – זוהי אמירה מטאפורית!
- הבית האחרון מהווה סוג של פואנטה. הקורא מבין שהים בשיר והימים הנזכרים בו הם למעשה עיניה של האהובה, והשירים שאותם כתב והדרך שבה הוא הולך, מים לים, הם הדרך לאהובה. הים הוא מטאפורה לעיני האהובה ודרכו הוא מתאר את האהבה העמוקה שלו אליה.
- הבחירה ב"עיניים" ובמטאפורה "ים" אינה מקרית. העיניים הן דרך לעומקו של האדם, לנפשו, ודרך ניתן לראות הרבה מעבר. גם הים בטבע מסמל עומקים, פחדים, דברים נסתרים.
- השיר מסתיים באמירה עמוקה ביותר – באותן עיניים של האהובה חייו של הדובר תלויים, באותן עיניים ההיגיון שלו, השפיות שלו, המחשבות שלו תלויות. זו הצהרת אהבה חזקה ביותר.
- מטאפורת ה"ים" ההולכת ומתפרקת בבית השני, מתפתחת בבית הרביעי ונחשפת בבית האחרון. השיר מבטא את רגשותיו של הדובר בדרך עקיפה: במקום לתאר את רגשותיו כלפי האהובה בצורה ישירה, הוא משתמש בטבע, ובמיוחד בים, כדי לבטא את האהבה שהוא מרגיש כלפיה. הוא כותב שירים על חוף, על ים, על הגל, על השחף, והוא חש בטלטה גדולה כשהוא הולך מצפון ועד לדרום, אך כל אלו הם האהובה עצמה. בסוף השיר מבין הקורא כי הים הוא עיני האהובה והשימוש בטבע מבטא את רגשותיו העצומים כלפי אהובתו.